

Т. Отрошко

м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ ЗА УМОВ КРЕДИТНО- ТРАНСФЕРНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ

Анотація. У статті автор стверджує, що у процесі вдосконалення професійної освіти акцент діяльності викладача дедалі зміщується з розробки нових форм і методів активізації власної діяльності на стимуляцію активності студентів.

Автор доводить, що головним завданням вищої школи є оволодіння майбутнім фахівцем ефективними й раціональними методами самостійної навчальної роботи відповідно до особливостей конкретного фаху.

Ключові слова: компетентність, професійна освіта, самостійна робота, індивідуальна робота.

Т. Отрошко

ОСОБЕННОСТИ МОДЕРНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНФОРМАТИКИ В УСЛОВИЯХ КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЙ СИСТЕМЫ ОБУЧЕНИЯ

Аннотация. В статье автор утверждает, что в процессе усовершенствования профессионального образования акцент деятельности преподавателя все смещается по разработке новых форм и методов активизации собственной деятельности на стимуляцию активности студентов.

Автор доказывает, что главной задачей высшей школы является овладение будущим специалистом эффективными и рациональными методами самостоятельной работы в соответствии с особенностями конкретной профессии.

Ключевые слова: компетентность, профессиональное образование, самостоятельная работа, индивидуальная работа.

T. Otroshko

**MODERNIZATION OF INDEPENDENT FEATURES FUTURE TEACHERS
INFORMATION UNDER CREDIT TRANSFERNOYI TRAINING SYSTEM**

Annotation. In the article argues that in the process of improving the professional education of teachers is increasingly the focus shifted from developing new forms and methods of its revitalization, the stimulation of student's activity.

The author argues that the main task is to provide high school future expert efficient and rational method of independent academic work according to specific features profession.

Key words: competence, professional education, independent study, individual work.

Постановка проблеми. Самостійна робота студента – це самостійна діяльність студента, яку науково-педагогічний працівник планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем науково-педагогічного працівника без його прямої участі [6].

Самостійна робота студента є однією з форм оволодіння навчальним матеріалом поза межами обов'язкових навчальних занять. Її спрямовано на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, їх поглиблення, набуття і удосконалення практичних навичок та умінь щодо відповідної спеціальності.

Інтеграція вітчизняної системи освіти до європейської та світової потребує нових підходів у підготовці кваліфікованих фахівців, що базуватиметься на збільшенні організаційного, дидактичного та методичного ресурсу самостійної роботи. Процес реформування та розвитку системи

вищої професійної освіти на сучасному етапі характеризується посиленням акцентів на підвищенні ролі самостійної роботи суб'єктів навчального процесу, що підтверджується основоположними засадами та вимогами Болонського процесу [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні в теорії педагогіки закладено основи організації самостійної роботи студентів в умовах кредитно-трансферної системи організації навчального процесу через розкриття: основ модульного навчання, рейтингування та системи залікових одиниць (Ю. Балашов, В. Гарєєв, Е. Гапон, В. Коваленко, А. Комишан, О. Лазарева, Т. Мишковська, І. Мороз, В. Огнев'юк, С. Падалка, Л. Романішина, О. Спірін, П. Стефаненко, Н. Шиян та ін.); сутності, значення, видів та форм самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів в умовах кредитно-трансферної системи організації навчального процесу (Т. Єщенко, Л. Кайдалова, А. Підаєв, В. Передерій).

Активізації самостійної роботи студентів у вищому навчальному закладі присвячено багаточисленні дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних психологів, методистів, педагогів, зокрема, В. Буряка, М. Гарунова, О. Євдокимова, Б. Єсипова, А. Івасишина, І. Лернера, П. Підкасистого та інших. Питаннями управління самостійною роботою студентів у позааудиторний час займалися Л. Клименко, В. Шпак та інші.

Мета статті – розкрити особливості модернізації самостійної роботи майбутніх учителів інформатики в умовах кредитно-трансферної системи навчання; визначити основні функції самостійної роботи студентів; наголосити на тому, що організація самостійної роботи студентів і зокрема в умовах кредитно-трансферної системи навчання, вимагає інноваційних підходів, теоретичним підґрунтям яких має бути особисто орієнтована освіта.

Виклад основного матеріалу. Цілі навчального процесу при організації самостійної роботи при вивченні предметів професійного циклу можна охарактеризувати так: набуття вміння працювати з навчально-методичною та науковою літературою; сприяння формуванню у свідомості

студентів математичного світогляду, напрацювання елементів математичного мислення; готовність студента виконувати дії, що засвоєні за допомогою способів навчально-пізнавальної діяльності; стимулювання пізнавальної діяльності; оволодіння категоріями математики; одержання інформації з різних джерел (друкованих, електронних, у режимі комунікації з людьми); активізація творчості в роботі над навчальним матеріалом.

Основними функціями самостійної роботи студентів є: пізнавальна, самостійна, прогностична, коригуюча та виховна. Пізнавальна функція визначається засвоєнням студентом систематизованих знань з дисциплін. Самостійна функція – це формування вмінь і навиків, самостійного їх оновлення і творчого застосування. Прогностична функція є вміння студента вчасно передбачати й оцінювати як можливий результат, так і саме виконання завдання. Коригуюча функція визначається вмінням вчасно коригувати свою діяльність. Виховна функція - це формування самостійності як риси характеру.

Зміна концептуальної основи й розширення функцій самостійної роботи студента не тільки веде до збільшення її обсягу важливості, а й викликає зміну у взаємовідносинах між викладачем і студентом як рівноправними суб'єктами навчальної діяльності, тобто коригує всі психолого-педагогічні (організаційні, методичні) засоби забезпечення самостійної роботи студентів.

Усе це ставить вимоги до пошуків таких форм навчальної роботи у ВНЗ, коли допомога і контроль з боку викладача не пригнічуватимуть ініціативи студента, а привчатимуть його самостійно вирішувати питання організації, планування, контролю за своєю навчальною діяльністю, виховуючи самостійність, як особисту рису характеру.

Сучасний практичний педагогічний досвід свідчить, що організація самостійної роботи студентів і зокрема в умовах кредитно-трансферної системи навчання, вимагає інноваційних підходів, теоретичним підґрунтям яких має бути особисто орієнтована освіта. Збільшення обсягу годин на

самостійне опрацювання навчального матеріалу вимагає від студентів високої самоорганізації, володіння способами і методами здобуття знань.

Вибір завдань для самостійної роботи залежить від специфіки навчального предмету. Сьогодні викладачі ВНЗ, для реалізації поставлених завдань використовують широкий арсенал різних видів робіт для самостійної роботи студентів: виконання вправ, задач, завдання з навчальними книгами, першоджерелами, завдання з використанням допоміжних засобів (різні види конспекту, виписки, план, тези, анотація, рецензія), підготовка письмових повідомлень (різні види рефератів, повідомлення, доповідь, дайджест, статті), підготовка структурно-логічних схем лекцій, виконання різного виду творчих завдань (складання кросвордів, розв'язування ситуацій, підготовка до тренінгів) тощо.

Перехід до модульної побудови змісту навчання передбачив інтеграцію різних видів і форм навчання, які підпорядковуються загальній темі навчального предмета. Для кожного змістового модуля формують набір довідкових матеріалів, які студент одержує перед початком вивчення. Також додають список рекомендованої літератури. Кожен студент переходить від одного змістового модуля до іншого в міру засвоєння матеріалу і проходить етапи поточного контролю.

Важливу роль у вивченні кожної дисципліни навчального плану відіграють раціональні засоби: методи організації самостійної роботи, умови праці, режим дня, техніка праці та ін.

Під час вивчення навчальної дисципліни виокремлюють такі види самостійного навчання студента: слухання лекцій, участь у семінарських заняттях, виконання практичних і лабораторних робіт; відпрацювання тем лекцій та семінарських занять, виконання практичних та лабораторних робіт студентами; підготовка рефератів та курсових робіт, написання дипломної роботи; підготовка до модульного контролю та іспитів; робота з літературою тощо.

Кожен із зазначених видів потребує від студентів наполегливої самостійної праці.

Згідно з положенням про організацію навчального процесу в кредитно-трансферній системі, самостійна робота студентів охоплює: підготовку до аудиторних занять (лекцій, практичних, семінарських, лабораторних тощо); виконання завдань з навчальної дисципліни протягом семестру; роботу над окремими темами навчальних дисциплін відповідно до навчально-тематичних планів; підготовку до практики та виконання завдань, передбачених практикою; підготовку до всіх видів контрольних випробувань, у тому числі до курсових, модульних і комплексних контрольних робіт; підготовку до підсумкової державної атестації, у тому числі й виконання випускної кваліфікаційної роботи бакалавра, спеціаліста та магістра; роботу в студентських наукових гуртках, семінарах; участь у роботі факультативів, спецсемінарів; участь у науковій і науково-методичній роботі кафедр, факультетів; участь у наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, конкурсах [2].

Тож, самостійна робота студентів з дисциплін навчального плану повинна забезпечити: системність знань та засобів навчання; володіння розумовими процесами; мобільність і критичність мислення; володіння засобами обробки інформації; здатність до творчої праці.

Контроль над самостійною роботою студента здійснює викладач. Він визначає обсяг і зміст самостійної роботи, узгоджує її з іншими видами навчальної діяльності, розробляє методичні засоби проведення поточного та підсумкового контролю, аналізує результати самостійної навчальної роботи кожного студента. Методичне забезпечення самостійної роботи студентів повинне передбачати й засоби самоконтролю (тести, пакет контрольних завдань тощо).

У процесі вдосконалення професійної освіти акцент діяльності викладача дедалі зміщується з розробки нових форм і методів активізації власної діяльності на стимуляцію активності студентів. Від волі, інтересів і

прагнень останніх залежить ступінь залучення до навчального процесу і, як наслідок, успішність оволодіння професією. Саме тому під час підготовки фахівців будь-якого профілю у вищих навчальних закладах самостійній роботі студентів надається пріоритетного значення, особливо зараз в умовах впровадження кредитно-трансферної системи організації навчання. Усіляко заохочується їх творча ініціатива, прагнення до глибокого проникнення у теоретичні основи, вдосконалення практичних навичок в обраній галузі діяльності.

Без сумніву, специфіка роботи майбутніх викладачів інформатики потребує систематичної самостійної роботи, безперервного самовдосконалення. Причому, особливого значення набуває період самостійної роботи під час навчання, коли майбутній фахівець може обрати правильний напрямок своєї самопідготовки за допомогою викладача. Останній має не лише передавати студентам інформацію у готовому вигляді, але й здійснювати цілеспрямоване управління їх самостійною діяльністю.

Умовою ефективної організації самостійної роботи при вивченні предметів циклу спеціальних дисциплін майбутніх учителів інформатики є забезпечення всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення конкретної навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, навчально-лабораторним обладнанням, навчально-методичними комплексами дисциплін з обов'язковим використанням інноваційних технологій в освітньому процесі, з методикою проведення мультимедійних презентацій, з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій. Студентам також рекомендується для самостійного опрацювання відповідна наукова література та періодичні видання.

Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної навчальної дисципліни може виконуватися у бібліотеці, навчальних кабінетах і лабораторіях, комп'ютерних класах, а також у домашніх умовах. Тому навчальний заклад повинен створити умови для

роботи студентів, що сприятиме не лише ефективній організації самостійної роботи, але й взагалі процесу навчання.

Одним із пріоритетних шляхів реформування освітньої галузі є реалізація компетентнісного підходу як нової концепції освіти, що відображає сучасні зміни у суспільстві та орієнтована на відтворення якостей особистості. Поняття «професійна компетентність» ширше знань, умінь і навичок, не є їхньою сумою, тому що включає всі сторони діяльності: знання, операційно-технологічну, ціннісно-мотиваційну тощо. Більшість дослідників під терміном «компетентність» розуміють складну інтегровану якість особистості, що обумовлює можливість здійснювати деяку діяльність, причому мова йде саме не про окремі знання чи вміння й навіть не про сукупності окремих процедур діяльності, а про властивість, що дозволяє людині здійснювати діяльність в цілому [3].

Компетентнісний підхід до організації самостійної роботи студентів означає не тільки засвоєння орієнтованого компонента, а й підготовку випускників ВНЗ до успішної діяльності в різних сферах, різних ситуаціях, формування цілісного досвіду діяльності, рішення життєвих проблем, поведінкової моделі особистості. Також важливою умовою ефективно організації самостійної роботи студентів в умовах кредитно-трансверсної системи навчання є необхідність в тому, щоб викладачі забезпечували пізнавальну активність студентів, проблемність, професійну спрямованість, а також індивідуалізацію їх навчання.

Провідними умовами ефективно організації індивідуальної роботи студентів є: функціонування системи трисуб'єктної взаємодії, метою якої є працевлаштування випускників ВНЗ; науково – педагогічний потенціал навчального закладу (розробка комплексів навчально-методичного забезпечення самостійної роботи студентів); поєднання контролюючої діяльності викладача з самоуправлінням та самоконтролем студентів; професійна спрямованість індивідуальної самостійної роботи; використання активних методів навчання, що обумовлено безпосереднім зв'язком

самостійності та активності студентів в процесі навчання; виконання індивідуальних навчально–дослідницьких завдань – завершених проектів в межах одного залікового кредиту, які виконуються з урахуванням психофізіологічних, реальних навчальних можливостей особистості, рівня пізнавальної самостійності, ініціативності, суб'єктивного досвіду студента.[4]

Для отримання якісного продукту у результаті здійснення самостійної роботи доцільно працювати за наступною схемою: постановка мети → виявлення вихідних даних, їх аналіз → вибір способу досягнення мети → виконання дій → проведення самоконтролю → коригування досягнення мети → коригування виконання дій.[5]

Така послідовність сприятиме розвитку творчих здібностей студента, цілеспрямованості, відповідальності, наполегливості, дисциплінованості. За цих умов викладач зможе більше впливати на процес формування майбутнього спеціаліста.

Висновок. Справжня активізація самостійної роботи студентів характеризується не пошуком взагалі, а пошуком шляхів розв'язання проблем, не тільки засвоєнням результатів наукового пізнання, системи знань, але й самого шляху процесу отримання цих результатів, формування пізнавальної самостійної діяльності майбутніх учителів інформатики, розвитку їх творчих здібностей. У результаті практикування самостійної роботи студент навчається вміло організовувати засвоєння знань, свою розумову діяльність, що забезпечує сприйняття, усвідомлення, запам'ятовування, узагальнення, готовність до пошуку необхідного рішення. Він розвиває самосвідомість, самодисципліну, особисту відповідальність, отримує задоволення у самовдосконаленні, самопізнанні, самореалізації.

Література:

1. Г. Ф. Пономарьова, А. А. Харківська, Т. В. Отрошко Вища освіта України в парадигмі євроінтеграції (курс лекцій). – Х.,2008

2. Пидкасистый П. И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении: Теоретико-экспериментальное исследование. – М.: Педагогика, 1980. – 240 с.

3. Лекції з педагогіки вищої школи: навчальний посібник / [за ред. В. І. Лозової]. – Харків: «ОВС», 2006. – 496с.

4. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі : навч. посіб. / [ред. С. У. Гончаренко, П. М. Олійник, В. К. Федорченко]. - К. : Вища школа, 2003. - 323 с.

5. Лазарева И. А. Интенсификация учебного процесса в вузах с использованием информационно-коммуникационных технологий// Телекоммуникации и информатизация образования. – 2007. – №3. – С. 111 – 118.

6. Хуторський А. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Народное образование . – 2003. – №2. – с.59-68